

Srpska arheologija
između teorije i činjenica
XIII
Društveni značaj arheologije

Filozofski fakultet
Odeljenje za arheologiju
Centar za teorijsku arheologiju

Beograd
3. i 4. april 2026.

U vreme kada je nastajala kao akademska disciplina, zadatak arheologije bio je da, zajedno sa drugim oblastima istraživanja, rekonstruiše kolektivnu prošlost naučnim sredstvima i da doprinese stvaranju kolektivnih identiteta zasnovanih na zajedničkom poreklu, kulturi i tradiciji. Tokom 19. veka ovakav program istraživanja bio je u jasnom i neupitnom skladu sa širim društvenim težnjama i državnim politikama većine evropskih zemalja, dok je disciplina uživala veliki društveni ugled. Međutim, do sredine 20. veka ova se situacija promenila, društveni značaj arheologije postepeno je opadao, a disciplina je izgubila svoj prvobitni prestiž. Najzad, u prvim decenijama 21. veka položaj humanističkih disciplina uopšte, pa i arheologije, ogleda se u sve manjem interesovanju mladih da krenu ovim profesionalnim putem i u zatvaranju uglednih univerzitetskih odseka.

Već nekoliko decenija arheološka zajednica traži načine da artikuliše svoj značaj u društvenim uslovima koji su korenito promenjeni od vremena njenog nastanka. Uporedo sa sličnim naporima u drugim srodnim oblastima istraživanja, kao što je socijalna antropologija, ovo temeljno preispitivanje eksplicitno se veže za širi program arheološkog istraživanja u postprocesnom ključu i elokventno se ilustruje stavom da je „arheologija društveno-politička delatnost u sadašnjosti“¹. Važno je, međutim, napomenuti da je mnogo pre toga Gordon Čajld napisao da se nada, iako arheološki podaci neće „povećati proizvodnju bombi ili butera“, da će ljudi naučiti da koriste arheološko znanje kako bi se „ponašali humanije“².

Ovogodišnja konferencija Centra za teorijsku arheologiju ima za cilj da pokrene pitanja društvenog značaja arheologije u trenutku kada se na globalnom i lokalnom planu odvijaju korenite društvene promene. Pozivamo zainteresovane koleginice i kolege da prodube diskusiju i prijave radove koji se bave nekom od predloženih tema (pri čemu ne isključujemo i druge):

- Epistemički potencijal arheologije da proizvede društveno relevantno znanje
- Marginalizovana ili centralna pozicija arheologije u društvenoj teoriji?
- Da li su potrebna/poželjna monolitna objašnjenja i nedvosmisleni, egzaktni odgovori?
- (Lažne) dihotomije: pozitivistički, naučno zasnovani metodi i perspektive društvene teorije
- Tehnološki napredak arheologije – vrednosti i izazovi
- Odnos akademske i preventivne arheologije
- Participativna arheologija
- Odnos arheologije i pseudo-arheologije
- Komercijalizacija arheologije – etička pitanja
- Arheološko nasleđe kao društvena vrednost – očuvanje društvenog kapitala ili uništenje radi kapitala?
- Arheologija i država

¹ Christopher Tilley. 1989. "Archaeology as socio-political action in the present". U: V. Pinsky, A. Wylie (eds.), *Critical traditions in contemporary archaeology*. Cambridge: Cambridge University Press, 104–116.

² Vere Gordon Childe. 1956. *Society and Knowledge*. London: Allen & Unwin, 126-127.

Mole se zainteresovani učesnici da apstrakte izlaganja (**do 300 reči**) zajedno sa ključnim rečima (**do 5**) pošalju na e-mail adrese markojankovic@gmail.com ili jovanapetrovic03@gmail.com najkasnije do **9. marta 2026. godine**. **Konferencija će biti održana 3. i 4. aprila 2026. godine**. O svim tehničkim detaljima učesnici konferencije biće naknadno obavešteni.